

PROVOCARILE ECONOMIEI ȘI IMPACTUL ASUPRA MEDIULUI AMBIANT

THE CHALLENGES OF THE ECONOMY AND THE IMPACT ON THE ENVIRONMENT

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.1\(109\).06](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.1(109).06)

CZU: 33:502/504

Tatiana MANOLE,
doctor habilitat, profesor universitar

Rina ȚURCAN,
doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Tehnică a Moldovei, FIEB, DEM

SUMMARY

In the present article, the authors address the essence of some economic models (theories) whose objectives consist in increasing the wealth of the owners, maximizing their profits. The ecological situation of the Earth worsened, especially during the industrialization period. This situation required the transition from the traditional economy to the concept of circular economy. The examples of the European Union demonstrate the benefits of waste recycling both for the economy and for improving people's quality of life. The fight against the pandemic requires colossal material and valuable resources from governments. Thus, for example, the budget of the Republic of Moldova makes a colossal effort in the form of social costs to help people suffering from this pandemic. Improving the situation would require the imposition and control of manufacturing companies on the use of treatment systems, and another general solution would be to educate the population to preserve the Earth for the descendants of our descendants.

Keywords: *economic methods (theories), profit maximization, waste, recycling, circular economy, pandemic, COVID-19, social cost.*

REZUMAT

Autorii tratează în acest articol esența unor modele (teorii) economice obiectivele cărora constau în creșterea averii proprietarilor, maximizarea profiturilor acestora. Situația ecologică a Terrei s-a agravat, îndeosebi, în perioada industrializării. Această situație a necesitat trecerea de la economia tradițională la conceptul de economie circulară. Exemplele Uniunii Europene demonstrează beneficiile reciclării deșeurilor atât pentru economie, cât și pentru îmbunătățirea calității vieții oamenilor. Lupta cu pandemia cere resurse colosale materiale și valorice de la guverne. Astfel, de exemplu, bugetul Republicii Moldova face un efort colosal sub forma costurilor sociale pentru ajutorarea persoanelor care suferă de această pandemie. Ameliorarea situației ar necesita impunerea și controlul întreprinderilor producătoare privind utilizarea sistemelor de epurare și, altă soluție generală ar fi educarea populației de a păstra Terra pentru urmașii urmașilor noștri.

Cuvinte-cheie: *metode (teorii) economice, maximizarea profiturilor, deșeuri, reciclare, economie circulară, pandemie, COVID-19, cost social.*

Introducere. Economia poate fi definită ca un ansamblu al activității umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și energiei.

Urmărind dezvoltarea evolutivă a economiei mondiale, ne dăm seama, ca în toate perioadele au existat unele mode economice care urmăreau scopul maximizării profitului proprietarilor cu orice preț în detrimentul mediului ambiant. Aceste modele s-au evidențiat, în temei, în sec. XIX și în prima jumătate a sec. XX. Aceste modele se refereau la activitatea firmelor, obiectivul cărora era, în special, maximizarea profitului proprietarilor. Aceste modele, ca atare, pot fi clasificate în două categorii:

1. Modelele sau teoriile care argumentează că managerii încearcă să maximizeze anumite obiective, teorii cunoscute ca teorii manageriale despre firma (Managerial Theories of the Firm). Aici se includ următoarele abordări teoretice:

a) Cel mai răspândit este considerentul conform căruia firma trebuie să funcționeze astfel, încât să asigure un profit maximal proprietarilor săi (Profit Maximisation Theory). De regulă, acest obiectiv este asociat cu o activitate rentabilă, creșterea profitului și reducerea costurilor;

b) Modelul propus de Baumol bazat pe principiul că obiectivul primar al managerilor unei firme este maximizarea venitului din vânzări;¹

c) Modelul utilității manageriale a firmelor bazat pe libertatea decizională a managerilor în firmele mari, acționarii fiind lipsiți de posibilitatea exercitării unui control direct asupra conducătorilor firmei. Acest model a fost dezvoltat de O. Williamson;²

d) Modelul dezvoltat de R. Marris care

subliniază creșterea firmei ca obiectiv principal. Acest model este argumentat prin faptul că un număr considerabil de manageri își personifică situația (salariul, statutul, poziția în societate) cu dimensiunile firmei într-o măsură mai mare decât cu rentabilitatea acesteia;³

2. Teoriile (modelele) care consideră posibilitatea că managerii nu încearcă să maximizeze nici o variabilă, dar sunt motivați de anumite obiective alternative. Acestea sunt teoriile comportamentale despre firma care se bazează pe lucrarea lui H. A. Simion.⁴ Modelul lui Simion a fost completat de modelul lui Cyert și March,⁵ în care firma a fost văzută ca o coaliție a diferitor interese de grup (acționari, manageri, creditor, stat).

Conținutul de bază. Pentru orice firmă este caracteristic, într-o măsură mai mare sau mai mică, decalajul între funcția de proprietate și funcția de management. Problema respectivă devine din ce în ce mai complexă odată cu dezvoltarea formelor de organizare a afacerilor. Această contradicție de interese (proprietari/manageri) a generat apariția unui șir de teorii, dintre care cea mai cunoscută în prezent este teoria relațiilor de agent (Agency Theory). La baza acestei teorii este pusă contradicția dintre interesele proprietarilor firmei și ale managerilor (în cazul construcției corporative a firmei, atunci când proprietarii nu se implică nemijlocit în conducerea operativă, dar angajează un personal managerial corespunzător).

În literatura de specialitate pot fi întâlnite clasificări mai detaliate cu evidențierea subgrupelor purtătoare de interese contradictorii, fiecare dintre care acordă prioritate intereselor sale de grup.

¹ W. J. Baumol, *Business Behaviour, Value and Growth*, Macmillan, New York, 1959.

² *The Economics of Discretionary Behaviour: Managerial Objectives in a Theory of the Firm*, Prentice-Hall, 1964.

³ R. Marris, *The Economic Theory of Managerial Capitalism*, Free Press, Glencoe, ILL, 1964.

⁴ *Theories of Decision Making in Economics*, *American Economic Review*, vol. XLIX, June, 1959.

⁵ *A Behavioural Theory of the Firm*, Prentice-Hall, 1963.

Ca o derivată a teoriei relațiilor de agent poate fi examinată „teoria persoanelor cointeresate” (Stakeholder Theory) care presupune că obiectivul prioritar al funcționării firmei este armonizarea obiectivelor conflictuale ale diferitor grupuri care au o atribuție directă sau indirectă în ceea ce privește firma. În particular, firma trebuie nu numai și nu atât să aspire la maximizarea profitului, dar și să manifeste un comportament patern față de situația socială a salariaților, ocrotirea mediului înconjurător etc.

Totuși, dintre teoriile examinate o răspândire deosebită o are în prezent „teoria maximizării patrimoniului acționarilor” (Wealth Maximisation Theory). Autorii teoriei respective au pornit de la premiza că nici unul dintre criteriile propuse anterior - profit, rentabilitate, volumul de producție fabricat etc. - nu poate fi luat în calitate de criteriu generalizator care să măsoare eficiența deciziilor de natură financiară. Un asemenea criteriu trebuie:

a) să fie bazat pe prognozarea veniturilor proprietarilor firmei;

b) să fie bine fundamentat, explicit și exact;

c) să fie acceptabil pentru toate aspectele procesului decizional de management, inclusiv atragerea mijloacelor de finanțare, domeniul investițional, repartizarea profiturilor, a dividendelor.

Este considerat că acestor condiții în cea mai mare măsură corespunde criteriul maximizării capitalului propriu, adică a valorii de piață a acțiunilor simple ale firmei.

Firma are, deci, niște scopuri și responsabilități bine definite. Acestea, în principal, pot fi rezumate astfel:

1) Maximizarea averii proprietarilor (acționarilor, asociaților).

2) Responsabilitatea socială care ține

nu numai de acționarii proprii, dar și de salariați, clienți, comunitatea în care activează, mediul înconjurător etc.

3) Etica afacerilor care este strâns legată de al doilea scop. În cadrul eticii afacerilor este importantă în special etica financiară.⁶

4) Maximizarea prețului acțiunilor și bunăstarea socială.

Considerăm că este importantă constatarea economistului român Alexandru Gheorghe, care menționează: „Una dintre problemele care au dominat timp de secole și care au produs mari pagube omenirii este teoria „profitului maxim”, fără restricții legate de protecția mediului înconjurător. Teoria „profitului maxim” trebuie reconsiderată, având în vedere teoria dezvoltării durabile (sustenabile), lansată la Conferința Internațională pentru Mediu și Dezvoltare de către prim-ministrul Norvegiei, doamna Brundtland în anul 1987. Obiectivul major al firmei trebuie reconsiderat în acord cu cerințele dezvoltării durabile”.⁷

Astfel, în rezultatul comportamental al firmelor promovat de-a lungul sec. XIX și prelungit în sec. XX s-au aprofundat un șir de contradicții grave, una dintre care este contradicția dintre economic și social, a crescut considerabil șomajul, urmat de sărăcie. Deși oamenii de știință și organisme internaționale recunosc că problema majoră cu care se confruntă omenirea în prezent este problema sărăciei. E de menționat că, deși F. M. I. (Fondul Monetar Internațional) și Banca Mondială au fost create (1944, Breton-Woods, SUA) pentru eradicarea sărăciei, se constată că în prezent prăpastia dintre bogați și săraci s-a adâncit. Sunt și alte contradicții care apăsă greu pe cei care muncesc, care creează bunuri.

⁶ Paul Halpern, J. Fred Weston, Eugene F. Brigham Canadian managerial finance. Fourth edition. 1994. ISBN: 0-03-922909-2. Traducere în l. română. Editura Economică, 1998. ISBN: 973-590-043-2, pag. 8-11.

⁷ Alexandru Gheorghiu. Analiza economico-financiară la nivel microeconomic, Editura conomică, București, 2004, pag. 13.

Din punctul nostru de vedere, managementul financiar ca știință va repeta unele decizii luate atunci, în anii '30 ai secolului al XX-lea. Eșecurile în afaceri, din acea perioadă, au direcționat interesul întreprinderilor și cel al investitorilor spre problemele legate de faliment și reorganizare, lichiditate corporațională și reglementări guvernamentale pentru piețele de valori mobiliare. Acum finanțele au devenit o știință practico-analitică, care va propune firmelor mecanisme de supraviețuire, punându-se accentul pe capitalurile proprii și pe utilizarea eficientă a activelor. În condițiile actuale, în special, legate de criza economică provocată de pandemia COVID-19, firmele se bazează pe ajutoarele guvernelor, iar managementul financiar se va orienta la soluțiile de eficientizare a utilizării resurselor. Această criză este cu mult mai complexă decât cea din anii '30 ai secolului trecut; ea îmbină dezvoltarea furtunoasă a tehnologiilor informaționale cu inflația și cu creșterea inegalităților sociale.

Fără intervenții serioase guvernamentale, problemele se vor agrava, iar modelele economice nu vor putea schimba, îmbunătăți această situație. Deși economia de piață funcțională se bazează pe libertatea formării prețului și tarifelor, reieșind din mecanismul pieței al cererii și ofertei, considerăm că rolul statului într-o economie de piață își are rolul lui de reglementare, fiind un stabilizator la nivel macro.

O altă problemă care vine să agraveze situația economică este ecologia. Mediul poluant al TEREI înrăutățește starea de sănătate a oamenilor de pe glob. De aceea, în această perioadă, a luat amploare conceptul de economie circulară. Economia circulară este un model de producție și consum care implică partajarea, reutilizarea, repararea, renovarea și reciclarea materialelor și produselor

existente cât mai mult posibil.

Omenirea se sufocă de la deșeurile de toate tipurile: de la cele tehnologico-industriale până la cele menajere. Se caută soluții de reciclare a acestor deșeuri. Managementul financiar vine cu soluții de transformare a acestor deșeuri în resurse energetice, utilizându-le eficient în folosul economiei. Pentru toate aceste activități, extrem de actuale, se cer fonduri mari, de aceea se pune problema utilizării fondurilor cu mare eficiență și eficacitate.

Se cunoaște că sume fantastice de fonduri bănești sunt imobilizate în mâinile unor grupuri de oameni foarte bogați. Și aceste fonduri ar trebui scoase din imobilizări și puse în circuitul mondial pentru a rezolva problemele cu care se confruntă omenirea. Pentru aceasta se cere și voința politică a țărilor mari și puternice. Cercetările științifice trebuie finanțate, nimic nu este gratuit.

Considerăm, ca situația epidemiologică este rezultatul atitudinii nepăsătoare a omului față de mediul ambiant. Leșirea din situația epidemiologică costă omenirea mijloace colosale: umane, materiale, culturale, spirituale etc., care nu pot fi măsurate valoric.

Republica Moldova, din 11 martie 2020, se află în stare de criză epidemiologică. COVID-19 a atacat o mare parte a populației țării. În această situație foarte grea pentru populație și pentru economie, Guvernul Republicii Moldova, ca și guvernele altor țări atacate de această urgie, are multe costuri.

Costul unei zile de tratament în staționar este de 2 255 de lei. Aici intră cheltuielile pentru întreținere, testul, transportul realizat de ambulanță. Astfel, pentru 14 zile, pentru fiecare persoană care este confirmată de COVID-19 statul are cheltuieli de 32 de mii de lei.⁸

⁸ Datele au fost prezentate (la începutul lunii aprilie 2020) de după ședința Centrului Unic de Comandă de gestionare a crizei provocate de virusul COVID-19.

Pentru pacienții internați în secția de terapie intensivă costurile sunt și mai mari. Pentru o zi în această secțiune costul este de 5 300 de lei, iar pentru 14 zile costul pentru un pacient ar fi de peste 73 de mii de lei. Acesta este un cost social deosebit de un cost al unui producător.

Actualmente omenirea, în special oamenii de știință, sunt în căutarea soluțiilor de ieșire din această situație. Sunt motive serioase care impun schimbarea situației în economie, și anume: crește considerabil numărul populației pe globul pământesc (7,8 mlrd. oameni). Odată cu aceasta crește cererea de produse, de alimente. Dar resursele sunt limitate. Situația prezentată de Parlamentul European este îngrozitoare: existența și utilizarea materialelor prime au un impact major asupra mediului – cresc consumul de energie și emisiile de CO₂.

Calcululele privind proiectarea și reutilizarea deșeurilor ar putea aduce marilor companii din UE economii de circa 600 miliar-

de de euro, echivalentul a 8 % din cifra de afaceri anuală, reducând, totodată, emisiile totale de gaze cu efect de seră cu 2-4 %.

Trecerea de la economia tradițională la economia circulară ar putea aduce beneficii, cum ar fi reducerea presiunii asupra mediului, îmbunătățirea securității aprovizionării cu materii prime, creșterea competitivității, stimularea inovării și stimularea creșterii economice, creșterea numărului de locuri de muncă. Numai în UE aceste măsuri ar aduce la crearea a 580 000 de locuri de muncă.

La fel și consumatorii vor beneficia de produse mai calitative, curate ecologic și inovatoare, mai durabile, care vor spori calitatea vieții și îi vor ajuta pe oameni să economisească resursele pe termen lung.

Dar pentru a obține aceste beneficii se cere un nivel înalt al educației omului și un efort din partea fiecărui, ca să lăsăm Planeta mai curată pentru urmașii urmașilor noștri.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandru Gheorghiu. Analiza economico-financiară la nivel microeconomic”, Editura conomică, București, 2004, pag.13.
2. A Behavioural Theory of the Firm, Prentice – Hall, 1963.
3. Paul Halpern, J. Fred Weston, Eugene F.Brigham Canadian managerial finance. Fourth edition. 1994. ISBN: 0-03-922909-2. Traducere în I.română. Editura Economică,1998. ISBN.:973-590-043-2, pag. 8-11.
4. R. Marris, The Economic Theory of Managerial Capitalism, Freepress, Glencoe, ILL, 1964.
5. Theories of Decision Making in Economics, American Economic Review, vol. XLIX, June, 1959.
6. The Economics of Discretionary Behaviour: Managerial Objectives in a Theory of the Firm, Prentice –Hall, 1964.
7. W. J. Baumol, Business Behaviour, Value and Growth, Macmillan, New York, 1959.
8. Datele au fost prezentate (la începutul lunii aprilie 2020) de după ședința Centrului Unic de Comandă de gestionare a crizei provocate de virusul COVID-19. (accesat 22.08.2020).
9. europarl.europa.eu/news/ro/headlines/economy/201512015STO05603/economia-circulara-definitie-importanta-si-beneficii (accesat 20.08.2020).

Prezentat: 9 februarie 2021.

E-mail: tatmanole@yahoo.com